

УДК 376.016-056.36

**NATIONAL PATRIOTIC EDUCATION IN THE STRUCTURE
OF EXTRACURRICULAR EDUCATIONAL WORK
OF THE SPECIAL SCHOOL**
**НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В СТРУКТУРІ ПОЗАКЛАСНОЇ
ВИХОВНОЇ РОБОТИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ШКОЛИ**

Odynchenko L.K. / Одинченко Л. К.*s.p.s., as.prof. / к.п.н., доц.*

ORCID: 0000-0002-4629-0600

*Donbas State Pedagogical University, Slovyansk, Genera lBatyuk 19, 84116**Донбаський державний педагогічний університет, Слов'янськ, Генерала Батюка 19, 84116***Kolot L.M. / Колот Л.М.***teacher of higher qualification category / вчитель вищої категорії**Special School No41, Internatna 1, 84116**Спеціальна школа №41, Слов'янськ, Інтернатна 1, 84116*

Анотація. У статті розкрито актуальність проблеми національно-патріотичного виховання учнів із особливими освітніми потребами у контексті повномасштабної війни України проти російського агресора. Приділено увагу теоретичному висвітленню напрямків наукового пошуку у педагогічній літературі. Розглянуто шляхи реалізації завдань національно-патріотичного виховання у процесі позакласної виховної роботи в спеціальній школі.

Ключові слова: національно-патріотичне виховання, спеціальна школа, позакласна робота, виховні заходи, учні із особливими освітніми потребами.

Вступ. Сьогодні в умовах російської військової агресії проти України, консолідації українського народу задля збереження територіальної цілісності й суверенітету нашої держави, захисту прав і свободи, відстоювання фундаментальних цінностей людського буття, проблема національно-патріотичного виховання дітей і молоді актуальна як ніколи. Оскільки найвідповідальніший етап формування особистості припадає на шкільні роки, тому цей напрям стає серцевиною освітнього процесу в українській школі. Важливі завдання національно-патріотичного виховання вирішуються як у процесі вивчення навчальних предметів гуманітарного циклу, так і в процесі організації позаурочної роботи. Потужний потенціал у реалізації завдань національно-патріотичного виховання має позакласна виховна діяльність завдяки урізноманітненню форм і методів впливу на становлення й розвиток патріотичних почуттів особистості, формування в школярів системи ціннісних орієнтацій, національної свідомості та власної патріотичної позиції.

У спеціальній школі національно-патріотичне виховання впливає на патріотичні почуття, погляди, переконання та поведінку дітей із особливими освітніми потребами. В контексті сьогодення особливе значення має виховання в учнів шанобливого відношення до цінностей і символів нашої держави, історії, традицій, культури українського народу; любові до рідного краю, рідної мови, Батьківщини; інтересу до героїчного минулого й сучасного України; прояву вчинків, дій і поведінки щодо дбайливого ставлення та збереження природних, матеріальних і духовних цінностей свого народу.

Основний текст.

Теоретичні засади національного виховання були започатковані видатними педагогами, такими як Г. Ващенко, Б. Грінченко, О. Духнович, С. Русова, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, І. Огієнко, Я. Чепіга та ін. Проблема національно-патріотичного виховання всебічно висвітлюється науковцями у монографіях, посібниках, статтях, стає предметом дисертаційних досліджень. У наукових розвідках учених теоретично обґрунтовуються сутність, мета, основні завдання національно-патріотичного виховання в навчальних закладах; висвітлюються різні сторони формування національно-культурної ідентичності школяра; розкриваються форми, методи і засоби національного виховання учнів загальноосвітніх шкіл; визначаються педагогічні шляхи підвищення ефективності патріотичного виховання учнів різних вікових груп; розглядається роль волонтерської діяльності в формуванні громадянськості й ціннісних орієнтацій старшокласників (І. Бех, М. Боришевський, О. Брюховецька, П. Вербицька, О. Вишневецький, М. Вишняк, Н. Волошина, І. Єгорова, К. Журба, В. Каюков, В. Кіндрат, В. Киричок, В. Коваль, О. Коркішко, М. Кудря, І. Лебідь, Н. Мазикіна, А. Монахов, В. Матяшук, Т. Немцева, М. Павленко, Л. Паламарчук, В. Перетяцько, Р. Петронговський, В. Пижук, А. Ращенко, А. Терещук, О. Тимошенко, Д. Тхоржевський, К. Чорна, П. Щербань та ін.). Науковцями переконливо доведено, що патріотичне виховання починається з формування патріотичних почуттів, становлення відповідної почуттєво-емоційної сфери, посилюється ідейною впевненістю, а втілюється у життя активною соціальною діяльністю. При цьому діалектика взаємовпливу почуття та інтелекту втілюється у свідому переконаність, потребу практично служити інтересам Вітчизни.

До різних аспектів громадянського та патріотичного виховання учнів із інтелектуальними порушеннями в процесі урочної та позаурочної діяльності зверталися науковці, як Г. Блеч, О. Бонецька, О. Вержиховська, А. Висоцька, І. Дмитрієва, І. Єременко, А. Іваненко, Н. Квітка, Н. Коваль, А. Козак, М. Кот, Н. Мітько, Л. Одинченко, В. Липа, С. Миронова, Т. Скиба, В. Синьов, М. Супрун, С. Трикоз тощо.

Реалізація завдань національно-патріотичного виховання учнів із особливими освітніми потребами можлива за умови побудови гуманістичної моделі освітнього процесу, що включає в себе ідеали й цінності, які доносяться до вихованця у формі діалогу, в атмосфері позитивної емоційності, співробітництва та взаєморозуміння між педагогом і учнем. Результативність даного виховного напрямку значною мірою залежить від того, наскільки ті чи інші форми та методи виховної діяльності впливають на патріотичні почуття і переконання дітей, стимулюють розвиток соціальної свідомості й прагнення до відповідальної патріотичної поведінки, підвищують активну життєву позицію, формують готовність до виконання громадянських і конституційних обов'язків із захисту національних інтересів своєї держави.

Виховання патріотичних і громадянських якостей учнів у спеціальній школі відбувається в процесі застосування різних форм позакласної роботи, що передбачають участь вихованців в екскурсіях, різноманітних видах практичної

й ігрової діяльності, виховних заходах, гуртках. Патріоти своєї держави, свідомі люди, які пам'ятають своє коріння й шанують пам'ять предків, громадяни, що готові в будь-який момент віддати своє життя за Батьківщину – це саме ті якості, які можуть об'єднувати учнів. Вирішення завдань патріотичного виховання буде не повним, якщо вихователь не залучатиме дітей до участі в заходах, присвячених вивченню сторінок історії рідного краю й своєї країни, культурних цінностей і традицій українського народу, не залучатиме різні громадські організації до виховної діяльності в позаурочний час. Діяльність педагогів повинна спрямовуватись на те, щоб школа виховання для кожного учня була не підготовкою до життя, а власне, самим життям, тому організуються спільні справи, де діти по-справжньому можуть проявити соціальну й громадянську активність, а в кінцевому підсумку – патріотизм.

Для формування національно свідомої людини, наділеної глибокою громадською відповідальністю, родинними й патріотичними почуттями вихователі спеціальних шкіл планують систему різноманітних за формою проведення заходів, але з урахуванням корекційно-розвиткової складової виховного процесу. Дане планування здійснюється відповідно до програми з виховної роботи [3] і загальношкільних заходів річного плану школи, на основі рекомендацій заступника директора з виховної роботи, ознайомлення з календарем історичних дат та державних свят, взаємозв'язку уроків і позакласної роботи. Лише ретельно спланована позаурочна виховна діяльність сприятиме успішному здійсненню виховання учнів із особливими освітніми потребами на засадах патріотизму та громадянської позиції, досягненню мети формування національної свідомості та самосвідомості.

Усвідомлення кожним вихованцем власної право законності, залежить від того на скільки він знає та дотримується загальнолюдських цінностей, конституційних обов'язків і державних законів, є добропорядним громадянином своєї країни. Тому, неабияке значення для виховання свідомого громадянина є прищеплення шанобливого ставлення до учасників АТО, героїв війни, до пам'яті про тих, хто загинув, захищаючи Вітчизну; поваги до воїнів – захисників кордонів України. Дуже великий вплив у цьому мають виховні бесіди й години спілкування; зустрічі з учасниками війни та героями бойових дій, з відомими українськими діячами й письменниками; позанавчальні екскурсії та тематичні лінійки; створення оберегів, малюнків і написання листівок для захисників і захисниць України; використання пісень, віршів, наочного матеріалу за патріотичною тематикою; відеофільмів, роликів, кліпів, що є близькими дітям із інтелектуальними порушеннями для розуміння та сприйняття. Позакласне читання творів літератури й їх уривків, перегляд фрагментів відеофільмів на патріотичну тематику з наступним їх обговоренням й обміном думками, переконливо доводять, що підлітки спеціальної школи розрізняють справжні й штучні ідеали, розуміють незмінність загальнолюдських і національних цінностей, а також виявляють гордість за свою Батьківщину. Завдяки сучасним візуальним та інформаційно-комунікативним технологіям, педагоги мають можливість донести до учнів історичні факти, розкрити духовні та культурні надбання нації, показати

героїчні приклади українського народу. Все це становить основу розвитку в дітей із особливими освітніми потребами патріотичних почуттів – любові до Батьківщини, шани до пам'яті предків, гордості за минуле та сьогодення.

Здійснення національно-патріотичного виховання учнів спеціальної школи неможливе без з'ясування рівня патріотизму в сім'ї. Виховна місія сім'ї є особливою, тому що саме в ній формується характер дитини, її ставлення до навколишнього світу, до людей, до життя, до української мови, до звичаїв і традицій, до Батьківщини. Безперечним є те, що в сім'ї дитина проходить шлях від роду до народу і до нації, саме в ній закладаються основи світогляду, ставлення до держави, формується ціннісно-сміслова система. Педагогічний шкільний досвід свідчить про те, що тісною співпрацею між родиною і школою, взаємодією виховних впливів можна досягти необхідних результатів у вихованні громадянина-патріота. Тому вихователі постійно підтримують тісний зв'язок з батьками; своєчасно інформують їх про проведення загальношкільних і групових патріотичних заходів, фольклорних свят, вечорниць, свят рідної мови, різноманітних вікторин і конкурсів, інтерактивних ігор; залучають батьків до шкільного життя дітей. Творча співпраця батьків, дітей і педагогів позитивно впливає на формування дитячого колективу, виховання в учнів людяності, поваги до старших, доброзичливого відношення до товаришів, а також є запорукою активної життєвої позиції вихованців спеціальної школи.

Висновки.

Відтак, в умовах боротьби українського народу за свою незалежність і суверенітет, дедалі більшої актуальності набуває виховання в молодого покоління патріотизму як свідомого почуття та якості людини. Спеціальна школа має невичерпні можливості практичної реалізації завдань національно-патріотичного виховання учнів із особливими освітніми потребами, серед яких пріоритетності набули урізноманітнення форм, засобів і методів виховного впливу на національну свідомість учнів даної категорії, взаємодія школи та сім'ї у контексті створення системи ціннісних орієнтацій: загальнолюдських, національних, громадянських.

Література:

1. Коваль Н.І. Громадянське виховання старшокласників з порушеннями інтелекту в психолого-педагогічній літературі. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля*. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. 2015. № 2 (10). С. 67-73.

2. Одинченко Л.К., Скиба Т.Ю. Національно – патріотичне виховання учнів з розумовою відсталістю на уроках географії. *Problems and Prospects of Territories' Socio-economic Development: Conference Proceedings of the 6th International Scientific Conference (20-23 April 2017 in the Academy of Management and Administration)*. Opole (Poland), 2017. С. 142-144.

3. Програми для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей. Виховна робота (5-10 класи) / уклад. А. М. Висоцька. К. : ВГСПО «Нац. Асамблея інвалідів України», 2012. 198 с.

Abstract: *The article reveals the relevance of the problem of national patriotic education of students with special educational needs in the context of Ukraine's full-scale war against the Russian aggressor. Attention is paid to the theoretical coverage of directions of scientific research in pedagogical literature. Ways of implementing the tasks of national-patriotic education in the process of extracurricular educational work in a special school are considered.*

Key words: *national patriotic education, special school, extracurricular work, educational activities, students with special educational needs.*

Стаття відправлена: 20.11.2022 р.
© Одинченко Л.К., Колот Л.М.